

Аналіз основних складових причин інвестиційного стримування в Україні дає можливість зазначити, що, не дивлячись на необхідність швидких і радикальних змін стосовно переходу до інтенсивного накопичення, значна частина важливих умов для цього може бути створена лише протягом певного часу.

Національна економіка зможе розраховувати на серйозні за обсягом іноземні інвестиції лише у випадку створення умов для інвестування, відносно сприятливіших ніж в країнах-конкурентах. Де положення такою ж мірою стосується і національних інвесторів. Практично всі українські уряди намагалися розширювати інвестиційні та інноваційні процеси за рахунок внутрішніх інвестицій. Останні є основою економічного розвитку країни та зниження економічної і політичної залежності від зовнішньої кон'юнктури. Причому відновлення реального сектора економіки повинно відбуватися на існуючій технологічній базі.

Як відзначає академік Ю. Пахомов, виникає питання: чи дійсно Україна приречена на споживчу модель? Адже споживчу модель можна легко поєднати з таким, як зараз, інерційним зростанням, але не з розвитком, тобто не зі структурними зрушеннями, націленими на високотехнологічність. Проте продовжувати традиційне зростання, що забезпечує високі темпи, стає небезпечним. Високі темпи української економіки, що обчислюються у ВВП, неправдиві: вони годяться лише для порівняння з самим собою. Сам ВВП як вимірник розвитку уразливий у двох відносинах. По-перше, в умовах низькотехнологічності в ньому разом з інформацією про підйом темпів може істотно рости "проміжний" продукт, що спотворює порівняння з високорозвинутими економіками на користь слабозвиненої української. По-друге, ВВП як показник вартісний, в інноваційно розвинених економіках може при швидкому нарощуванні успіху навіть знижуватися, що робить його для вимірювання розвитку неприйнятним. Для цього потрібно запустити частину незадіяних виробничих потужностей; сприяти модернізації та розгортанню вже прибуткових підприємств, що пройшли відбір на виживання в ринкових; створити умови для підтримки приватної інвестиційної активності та освоєння перспективних технологій на засадах самоорганізації та конкуренції. Держава повинна істотно змінити принципи своєї участі в інвестиційному процесі. У її компетенції – розробка механізмів змішаного фінансування масштабних інвестиційних проектів, заснованих на пайовій участі державного, промислового і банківського капіталів; створення ефективних форм його організації; формування сучасного інституціонального середовища для рівноправного співіснування економічних агентів різних форм власності.

Таким чином, аналіз інвестиційного середовища, яке сформувалося в процесі роздержавлення власності, показує, що процес відтворення роздержавленого капіталу не забезпечив необхідного рівня накопичення і не визначив джерела фінансування капіталовкладень. Тобто, особливістю даного періоду економічного розвитку є висока потреба в інвестиціях при вузькості власного фінансового ринку. При чому все зростаюча потреба у капіталовкладеннях у виробничу сферу наштовхувалася на цілком визначені економічні та соціальні межі, які визначалися як обраною формою безгрошової приватизації, так і продажем за кошти, який не поповнював у очікуваних межах бюджет. Вузькість фінансового ринку суттєво вплинула на модифікацію та напрямки інвестиційних потоків і практично визначила значне економічне й технічне відставання України від інших держав. Роль грошового ринку у фінансуванні інвестицій залишається незначною і це посилює залежність від імпорту капіталу з інших держав.

Annotation. The questions, related to the study and research of factors which influence on the investment innovative models of economic development, are expounded in the article.

Key words: privatization, investments, patterns of economic growth.

УДК 339.133.057.2

А.В. Лісовий, к.е.н., доцент Національного університету ДПС України, м. Ірпінь.

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕЛАСТИЧНОСТІ ПОПИТУ ЗА ЦІНОЮ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ЇХ УСУНЕННЯ

В статті розкрито недоліки загальноприйнятої методики визначення еластичності попиту за ціною, вказані пропозиції щодо їх усунення, запропонована нова формула розрахунку еластичності

Ключові слова: попит, ціна, еластичність попиту за ціною, еластичний попит, попит з одиничною еластичністю, нееластичний попит.

Еластичність попиту за ціною – це показник відсоткової зміни обсягу попиту при зміні на 1 % ціни на товар. Вона показує чутливість обсягу попиту до зміни ціни товару (при інших рівних умовах):

$$E_d = (\Delta X / X) : (\Delta P / P) \quad (1)$$

де X – обсяг попиту, P – ціна, а ΔX і ΔP – це приріст (зміни), відповідно, попиту і ціни (вони завжди з різним знаком).

Еластичність попиту – завжди від'ємна величина, тому що крива попиту має від'ємний нахил. Але для

практичного застосування часто беруть еластичність по модулю: $|E_d|$.

Якщо: $0 < |E_d| < 1$ – попит нееластичний; $|E_d| = 1$ – попит з одиничною еластичністю; $1 < E_d < ?$ – попит еластичний.

Показники еластичності попиту мають досить широке практичне застосування. Кожен підприємець має ціль максимізувати свій прибуток. Якщо його витрати відносно постійні, тобто майже не залежать від обсягу наданих споживачам послуг (проведення футбольного матчу чи естрадного концерту, дитячі атракціони та каруселі, оренда торгового кіоску чи складського приміщення, транспортні послуги, і т. д.) то величина прибутку залежить від виручки. Обсяг виручки підприємств може регулювати, збільшуючи або зменшуючи ціну послуги. Звичайно, при зміні ціни буде змінюватись і обсяг попиту, тому менеджерів подібного бізнесу цікавить чутливість величини попиту до зміни ціни їх товару на 1 %, а це і є не що інше як еластичність попиту. При цьому всі менеджери повинні знати, що не обов'язково повинен бути аншлаги у залі або повністю заповнена дитяча карусель, щоб отримати найбільшу виручку. Адже, якщо попит на квитки відомої футбольної команди нееластичний, то це означає, що збільшення ціни на ці квитки призведе до зменшення попиту, але з менш відчутною силою, ніж підвищення цін, тобто виручка зростатиме. Саме через це ми часто можемо бачити незаповнені стадіони, зали, каруселі, купейні вагони, літаки, торгові місця на ринках і т. д.

Більшість вчених-економістів вважають справедливими наведені у табл. 1 залежності між еластичністю попиту на товар та виручкою продавця (або витратами споживача).

Таблиця 1

Еластичність попиту за ціною	Ознака еластичності	Зміна виручки	
		при зниженні ціни	при підвищенні ціни
Еластичний	$ E_d > 1$	Збільшується	Зменшується
З одиничною еластичністю	$ E_d = 1$	Не змінюється	Не змінюється
Нееластичний	$ E_d < 1$	Зменшується	Збільшується

Однак, незважаючи на простоту й очевидність розглянутих залежностей, ми хотіли б застерегти практиків від прямого і бездумного їх використання. Проілюструємо деякі винятки із наведених вище залежностей.

1. При зниженні ціни з 10 до 2 грн. обсяг попиту зріс з 100 до 200 одиниць товару. Тобто ціна зменшилася на 80 %, а обсяг попиту збільшився на 100 %, здавалося б виручка повинна зрости (див. табл. 1), адже попит на товар еластичний ($E_d = ((200 - 100)/100 : (2 - 10)/10) = -1,25$), а ціна знижується. Однак розрахунок показує, що виручка суттєво зменшилася (з 1000 до 400 грн.).

2. При підвищенні ціни з 10 до 20 грн. обсяг попиту зменшився з 100 до 30 одиниць товару. Тобто ціна збільшилася на 100 %, а обсяг попиту зменшився на 70 %, здавалося б виручка повинна зрости (див. табл. 1), адже попит на товар нееластичний ($E_d = ((30 - 100)/100 : (20 - 10)/10) = -0,7$), а ціна підвищується. Однак розрахунок показує, що виручка суттєво зменшилася (з 1000 до 600 грн.).

При одиничній еластичності попиту (коли ціна і попит змінюються на однаковий процент) вважається, що виручка не повинна змінюватись. Однак практика показує, що ця залежність взагалі ніколи не підтверджується. Якщо візьмемо навіть однакові обсяги ціни і попиту (наприклад, 10 грн та 10 одиниць товару) і станемо змінювати їх на шпаківий процент, то отримаємо меншу ніж 100 грн. виручку в усіх випадках ($9 \times 11 = 99$, $12 \times 8 = 96$, $7 \times 13 = 91$, $14 \times 6 = 84$, $5 \times 15 = 75$, $16 \times 4 = 64$ і т. д.).

Останню спростовану нами залежність можна розв'язати і математично: припустимо, що виручка до і після змін ціни та попиту не змінюється, то це означає, що:

$$XP = (X - \Delta X)(P + \Delta P) \quad (2)$$

Перемноживши праву частину цього рівняння, будемо мати:

$$XP = XP - \Delta XP + X\Delta P - \Delta X\Delta P \quad (3)$$

Відкинувши в обох частинах рівняння XP і винісши ΔX за дужки, отримаємо:

$$\Delta X(P + \Delta P) = X\Delta P \quad (4)$$

Тепер нагадаємо формулу (1) визначення цінової еластичності попиту: $E_d = (\Delta X/X) : (\Delta P/P)$, яка при одиничній еластичності матиме вигляд:

$$(\Delta X/X) : (\Delta P/P) = -1 \quad (5)$$

тобто це означає, що:

$$-(\Delta X/X) = (\Delta P/P) \text{ або } X\Delta P = -\Delta XP \quad (6)$$

Цю рівність підставимо тепер в отриману вище рівність (4) і одержимо:

$$\Delta X(P + \Delta P) = -\Delta XP \quad (7)$$

звідси:

$$P + \Delta P = -P \text{ або } \Delta P = -2P \quad (8)$$

Отже, ми дійшли до суперечності: приріст ціни не може одночасно дорівнювати двом цінам і бути

від'ємним, адже ціна завжди є додатною величиною. Тобто наше припущення про те, що збільшення ціни та зменшення попиту на однаковий відсоток не змінює початкову виручку, – невірне. Отже виручка при зазначених обставинах буде обов'язково змінюватися.

Недосконалість залежностей таблиці 1 криється в недосконалості самої формули (1) визначення еластичності попиту за ціною, потрібно змінити підхід до визначення еластичності: враховувати не прирости ціни та попиту, а темпи їх зміни. Тобто ми хочемо замінити вираз "на n %" виразом "у n разів" або, іншими словами, замінити дію віднімання і ділення – лише діленням. Наприклад, змінюючи і ціну, і попит на 10 %, ми отримаємо відмінне від початкового значення виручки ($10 \times 10 = 100$, а $9 \times 11 = 99$), а змінивши ціну і попит у 1,1 рази, одержимо дійсно одиничну еластичність, тобто виручка не зміниться (ціна стане 11 грн., а попит $10/1,1 = 9,091$ одиниць). Тому ми пропонуємо при зростанні ціни користуватись формулою:

$$E_d = (X1/X2) : (P2/P1) \quad (9),$$

а при зниженні ціни використовувати:

$$E_d = (X2/X1) : (P1/P2) \quad (10),$$

де $X1$ і $X2$ – це попит до і після змін ціни, а $P1$ і $P2$ – відповідні ціни.

Зробимо перевірку цієї формули при одиничній еластичності:

$$(X1/X2):(P2/P1) = i \text{ або } (X1/X2) = (P2/P1) \quad (11),$$

Рівність можна переписати у вигляді:

$$X1 P1 = X2 P2 \quad (12),$$

Тобто, як і повинно бути при одиничній еластичності, виручки до і після змін ціни однакові.

Для зручності користування формулами (9) і (10) ми можемо об'єднати їх в одну формулу:

$$E_d = (X_B/X_M) : (P_B/P_M) \quad (13),$$

де P_B і P_M – це більша і менша ціна, а X_B і X_M – більший і менший попит при відповідних цінах (звичайно, при більшій ціні – менший попит і навпаки).

Аналогічно еластичності попиту за ціною можна розрахувати еластичність попиту за доходом або за ціною на інше благо.

Список використаних джерел

1. Гальперин В.М., Игнатьев С.М., Моргунов В.И. Микроэкономика: В 2 т. / Общая редакция В.М. Гальперина. – СПб.: Экономическая школа, 1999. – Т. 1. – С 39-100.
2. Забоя А.О. Мікроекономіка: Курс лекцій. – К.: Т-во "Знання", 2000. – С 46-58
3. Лісовий А.В. Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни "Мікроекономіка". – К.: Дія, 2005. – С. 38-45.
4. Наливайко А. П., Євдокимова И. М., Задорожна Н. В. Мікроекономіка: Навч. -метод. посібник для самост. вивч. дисц. / За заг. ред А.П. Иа-ливайка,-К.: КН.ЕУ, 1999. – С. 40-52, 86-93.
5. Ястремський О.І., Гриценко О.Г. Основи мікроекономіки. – К.: Товариство "Знання", 1998. – С. 50-91.

Annotation. In the article are exposed the lacks of the generally method of determination of elasticity of demand at a price, the indicated suggestions in relation to their removal, the offered new formula of computation of elasticity.

Key words: demand, price, elasticity of demand at a price, elastic demand, demand with single elasticity, inelastic demand.

УДК 336.71 (477)

О.В. Олійник, доцент Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНОЇ КРЕДИТНОЇ КРИЗИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ НА РИНКАХ ЄВРООБЛІГАЦІЙ

У статті розглядаються наслідки впливу глобальної кредитної кризи на умови і можливості залучення фінансових ресурсів на ринках зовнішніх запозичень.

Ключові слова: єврооблігації, глобальна кредитна криза, рефінансування, українські банки, зовнішні ринки запозичень.

Протягом останнього часу (2003-2007рр.) низка провідних українських банків активно виходила на ринки зовнішніх запозичень використовуючи такий механізм залучення фінансових ресурсів, як випуск єврооблігацій (Eurobonds). Станом на 30.06. 2007 р. вітчизняними банківськими установами було випущено єврооблігацій на \$5 млрд., одо становить близько 7% від загальної суми залученого українською банківською системою фінансування [5, с.52].

Крім, єврооблігацій українські банки також залучали зовнішнє фінансування за допомогою